

I demokratiets tjeneste

En bog af Kristine Andersen: *I Demokratiets tjeneste – Fortællinger om kommunalpolitikernes drivkraft*, 2009, bringer mig uvilkårligt tilbage i tiden.

Jeg deltog i den lokale politik i Allerød i en 20-årig periode, hvoraf seks år i byrådet, men helbredet sagde stop. Det var i 1991, med efterslæb som vandbærer til 1994. Det som slår mig er, at på den måde hun har lavet bogen, hvor 'sagerne' forsvinder, er der ikke den store forskel på dengang og nu, holdningerne og problemerne er fuldt genkendelige. Jeg mindes meget vel, at jeg tit forsøgte at formidle tanker som dem, hendes interviewofre kommer med, om systemets funktion og om den irriterende ad-hoc deltagelse vælgerne tror er nok for at påvirke!

Kommunalpolitik er ikke et område, hvorfra der kommer megen af den oplevede historie. Jeg har for mange år siden lagt vor listes historie ud på nettet *Lokallisten i Allerød 1974 – 1994, Oles Liste*: <http://perolofdk.com/lok2vers.pdf>, måske kunne den være til oplysning og en eller anden gavn en dag for nogen!

Måske kunne nogen også have nogen fornøjelse af at læse min beretning om borgmesterens mangesidige job fra 1975, *Hvad vejer borgmesteren?* <http://per-olof.dk/demokrat.pdf>

Karakteristisk for pressens indgang til kommunalpolitik er avisens blikfang fra forsiden: 'Borgmesteren får læst og påskrevet'. Jeg syntes selv, at man kunne misforstå mine hensigter ved, hvad jeg nu ellers havde skrevet i selvsamme avis – og derfor lavede jeg sådan en neutral artikel om borgmesterrollen – men denne neutralitet var ikke nær så spændende, som den kritiske indgang! Årene til trods synes jeg ikke den ligger langt fra den beretning borgmesteren giver i Kirstine Andersens bog..

En væsentlig afvigelse fra dengang er nok, at der vist ikke i dag er meget håb for den politisk interesserede borger for at få en artikel af den længde i lokalavisen!

HVAD VEJER BORGMESTEREN?

Der er i dag i Danmark ca. 275 kommuner. Man formindskede i 1970 antallet af kommuner, for at kunne decentralisere. D.v.s. lade kommunerne i højere grad bestemme selv. Som forudsætning ønskede man kommuner som arealmæssigt, finansielt og menneskeligt kunne administrere decentraliseringen. I de enkelte kommuner kom dette til at betyde en centralisering, idet afstanden fra borgeren til beslutningen blev større.

Skal/kan og hvordan

Førhen var et flertal af borgmestre og sognerådsformænd kun i deres offentlige hverv på deltid. I hvert fald var aflønningen ringe. Centraliseringen ændrede dette forhold. Hovedparten af borgmestre er i dag borgmestre på heltid, og får den dertil svarende aflønning. I en kommune med 20.000 indbyggere vil det sige en indtægt på ca. 150.000 kr. om året. For hele landet må man regne med en udgift til borgmestrene af størrelsesordenen 50 millioner kroner! (Lønnen reguleres efter indbyggertal).

I større eller mindre grad er vi alle serviceforbrugere hos kommunerne. En af forudsætningerne for servicekvaliteten er borgmesterens indsats. At veje denne indsats er derfor nødvendigt. Per-Oluf Johansson lægger med denne artikel uden skelen til aktuelle begivenheder nogle lodder på vægtskålen.

Der findes ikke helt ringe mængde litteratur om, hvad borgmestre og byråd ifølge lovene skal og kan foretage sig. Der findes desuden en hel del statistik om, hvad der sker som følge af kommunale beslutninger. Men hele området hvad borgmester og hvad byråd rent faktisk gør, altså hvordan de gør tingene, er uoplyst. Hermed menes ikke det forhold, at mange ting nødvendigvis foregår bag lukkede døre. Men at ingen samfundsforskere systematisk har undersøgt området. Tidligere var det nemlig af ret ringe interesse. Kommunernes Landsfore-

Side 5: Borgmesteren får læst og påskrevet

ning arbejder imidlertid på at få oprettet et kommunalforskningsinstitut til at beskæftige sig med ledelsesmetoderne i dansk kommunalforvaltning. Da det er blevet et erhverv at være borgmester, turde en sådan opmærksomhed være nødvendig. Også uden de store videnskabelige armsving er opmærksomhed på sin plads.

Service-ligevægten

Borgmesteren bliver valgt af kommunalbestyrelsen (også kaldet byrådet). Dette kan i sig selv være en ganske indviklet proces. Det korte af det lange er, at valghandlingen skal ende i udpegningen af en borgmester, og at vedkommende derefter fungerer som sådan de næste fire år.

Samtidig med centraliseringen af kommunistyret i færre kommuner, blomstrede tanken om nærdemokrati. Man kan sige, at dette var den nødvendige justering af de hårde administrative kendsgerninger som kunne udvikle sig. Klarest er disse tanker på det seneste blevet udtrykt af ombudsmanden Lars Nordskov Nielsen. Han betragter administrationen og herunder kommunerne som serviceorganer, og han opfordrer til, at man betragter serviceforbrugeren, »som det han helt selvfølgelig er, nemlig en ligeværdig servicemodtager og ikke som der stod i ældre forvaltningsretslig litteratur: Et retsundergivet subjekt«. På grund af sin centrale og dominerende stilling, bliver borgmesteren et afgørende led i denne udvikling.

Borgmesteren har mange forskellige »roller« med hver sin betegnelse. Han er formand og ordstyrer for byrådet. Han er formand for økonomiudvalget. Han er formand for planlægningsudvalget. Han er leder af den kommunale administration. Han er den første blandt ligemænd i en flertalsgruppering i byrådet. Men han har mange andre roller, også roller som ikke har sin oprindelse i hverken den ene eller den anden lov, der følger med jobbet. Og derudover har han som regel mængder af tillidshverv, som direkte eller indirekte berører hans kommunale virksomhed. Det er vanskeligt for ikke at sige umuligt, at samle dette sammensurium i en enkelt karakteristik. Ikke desto mindre er det netop det som sker, når man rundt om i kommunerne taler om »Borgmesteren«.

Onsdag den 19. marts 1975

folkebladet - 5

Skønt vore dages borgmester sjældent er »Sognekongen« som kan bestemme alt, er der på den anden side ikke mange kommunale problemer som løses uden ham.

Først og fremmest har han det daglige ansvar for den kommunale administrations funktionsdygtighed. Borgmestre som har siddet siden kommunesammenlægningen, har måske selv lagt grunden. Men såvel for dem, som for dem som følger efter, er det et bundet mandat. Den service, man skal yde borgerne, er i vid udstrækning fastlagt i lovene, og det er borgmesterens ansvar, at de bliver fulgt. Har borgerne problemer med den service, der tilbydes og ydes dem, kan det endelige ansvar søges flere steder, såvel i byrådsalen som i Folketinget. Men den nærmeste ansvarlige er tit borgmesteren.

Han er derfor nødt til at følge godt med i det daglige arbejde, hvilket i sig selv turde være uoverkommeligt. I mere betydningløse sager er han henvist til at sætte sig ind i sagen, når f.eks. en klage afslører den som ikke så betydningsløs endda. Også i mere betydningsfulde sager er han henvist til at læse referater og oplæg fra sine medarbejdere. Da kommunen kun har en økonomi, skal de forskellige udvalg fungerer som et hele, og denne helhed er borgmesterens personlige domæne. Hvis han sad og ventede på udvalgenes beslutninger, ville hans job være totalt umuliggjort. Han deltager ofte i udvalgenes møder, for dels at give sit besyv med (uden at stemme) og dels for at vide, hvad vej vinden blæser.

Når han derefter indtager sædet som »formand for økonomiudvalget«, er han vel forberedt. Han ved hvilke sager, de andre udvalg ønsker blåt stempel på, og har nu muligheden for at deltage i afgørelsen af, om ønsket skal fremmes eller ej. Økonomiudvalget forsynes med løbende oversigter over kommunens økonomi, men borgmesteren har her igen fordel. De økonomiske bevægelser har han i detaljer deltaget/levet med i, og han har derved simpelthen mere udbytte af de oversigter, han får. Han vil som regel derfor heller ikke mangle argumenter for sin holdning til problemerne, som derfor oftest bliver udslagsgivende. For andre sager er dette udvalg en neutral kontrolinstans inden spørgsmålet kommer for i byrådet.

Sagt lidt groft, er der to arter af problemer, som når frem til beslutning i byrådsmødet: Dels hvad der efter loven

uundgåeligt kun kan besluttes af byrådet, og dels hvad de forskellige politiske grupperinger regner for mærkesager, d.v.s. sager som er egnede til at gøre de politiske modsætninger klare.

De beslutninger, som efter loven skal for i byrådet, har borgmesteren i hele forløbet haft nogen indflydelse på. Han har derfor også haft tid til at forberede sit flertal for det udfald, han ønsker, alt efter den vægt han tillægger spørgsmålet.

Jobbet

»over vandene«

Om borgmesteren deltager i den anden slags debatter, afhænger i høj grad af hans person. Men hvis borgmesteren selv rejser spørgsmål af den art, er han som regel også den som skaber den største effekt. Hans job sætter ham i stand til at følge ordene op med handling.

Det er i øvrigt ham som så at sige arrangerer mødet. En stor del af punkterne på dagsordenen foranlediger han selv sat på, han bestemmer i hvilken orden sagerne skal behandles, og han leder afstemningen, hvilket tit ikke er uvæsentligt for udfaldet. Ofte er beslutningen en bemyndigelse til borgmesteren til at handle i en bestemt sag.

Man vil næppe ved noget byrådsmøde kunne få fornemmelsen af, i hvilken retning en kommune bevæger sig. Afgørelserne er som regel for små til, at man kan se udviklingstendenser i dem, hvis man ikke er godt oplyst i forvejen. At alle de små detaljer er led i en udvikling, behøver man imidlertid ikke at være i tvivl om.

Borgmesteren er leder af planlægningen, hvad enten man nu har et planlægningsudvalg eller ej. Han står det eneste sted, hvorfra det hele kan overskues. Skønt han, som man kan forstå, er en travlt optaget person, adskiller han sig fra de øvrige byrådsmedlemmer derved, at det, han er så travlt optaget af, er kommunen. (De andre har også deres erhverv at passe). Skal der forhandles udadtil om køb af jord, om byggeri, om dispensationer hos diverse ministerier, så er borgmesteren manden (damen).

Planlægningen angår kommunens fremtidige udseende, dens image. Men også det nuværende sørger borgmesteren

som regel for. Der kan være uenighed om med hvilket held. Men han indvier nye bygninger, holder báltaler, modtager besøg fra diverse venskabsbyer og rejser selv på besøg. Det er ikke kun hans egen opfindelse. Kommunen har behov for

denne person »oven vandene«. At det er ham, som forretter de borgerlige vielser, synes at være mere end et tilfælde. Hans embede er ikke kun af denne verden. Han kan ikke røre sig uden at den lokale presse er på pletten. Hans

hobby, hans små særheder, hans vittigheder, alt møder den samme resonans.

Der er en anden side af hans image. Eller af kommunens image, men da det ikke er pønt, tager man det ikke til indtægt for kommunen. Borg-

mesteren kan blive sydebuk, når noget går skævt. Ikke alle forstår at bære denne den sværeste af alle roller med fatning. Selvom den virak, han høster rundt om det næste hjørne, når noget går godt, kan få selv svorne modstandere til

at nikke anerkendende.

Hvor blev det kommunale selvstyre af?? spørger en og anden måske. Ja, forudsætningen for borgmesterrollen som den spilles rundt om, er netop det kommunale selvstyre. Hvis det ikke fandtes, ville

borgmesteren være Indenrigsministeriets forlængede arm. Borgmesteren er selvstyrets repræsentant, og byrådet er hans mere eller mindre gode råd.

